

РЕЗЮМЕ

В. Н. Солощенко. Изменение вектора иммиграционной политики немецкоговорящих стран в контексте интернационализации университетского образования.

В статье отображены особенности иммиграционной политики немецкоговорящих стран. Охарактеризована законодательная база иммиграционной политики Германии. Исследовано изменение вектора иммиграционной политики в контексте интеграционной перестройки Европы. Очерчены этапы формирования немецкого законодательства, касающегося иммигрантов, и главные факторы, которые способствовали его изменению в конце XX – в начале XXI столетия.

Ключевые слова: иммиграция, интеграция, иммиграционная политика, Европейский Союз, интернационализация, образование.

SUMMARY

V. Soloschenko. The main changes of immigration policy of german-speaking countries in the context of internationalisation of universities education.

This article reviews the features of immigration policy in German-speaking countries. The legal framework of immigration policy is characterized. The main changes in the immigration policy in the context of restructuring the integration of Europe are underline. The stages of the German legislation on immigrants and the main factors that contributed to his change at the end of XX – XXI centuries are shown.

Key words: immigration, integration, immigration policy, European Union, internationalization, education.

УДК 37.014.25: 378

Ж. Ю. Чернякова

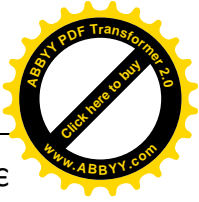
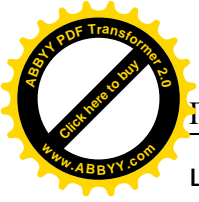
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ЦІЛІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розглядається поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», надається його характеристика; аналізуються головні цілі та завдання інтернаціоналізації вищої освіти; визначаються їхні специфічні особливості та можливості імплементації у зміст національної вищої освіти.

Ключові слова: інтернаціоналізація вищої освіти, цілі та завдання інтернаціоналізації вищої освіти, інтеграційні процеси.

Постановка проблеми. На сучасному етапі національна освітня політика кожної країни визначається як процес інтегрування міжнародного, міжкультурного, європейського виміру в навчально-виховний процес. На реформування освітньої сфери інтенсивно впливають такі чинники як економічна глобалізація, розповсюдження інформаційно-комунікативних технологій, впровадження ринкових механізмів, які сприяють активному розвитку процесу інтернаціоналізації. Інтернаціоналізація освіти є предметом

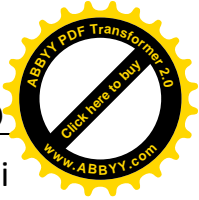
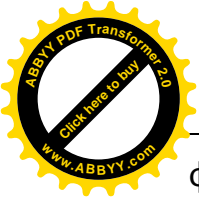
цілеспрямованої діяльності освітньої політики країн, яка допомагає реалізовувати конкретні політичні, економічні, соціальні та культурні цілі.

В державних освітніх стратегіях ураховуються інтернаціональні тенденції щодо розробки політичного, економічного, культурного, історичного розвитку. Формування таких стратегій ґрунтується на принципі узгодженості дій, в межах якого велику роль відіграють інтеграційні процеси. Найбільш яскраво ці процеси представлені в країнах Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Європейського Союзу (ЄС).

Головною умовою оптимізації процесу входження України до європейського освітнього простору є відповідність стратегічних цілей державної освітньої політики світовим та європейським, використання принципу узгодженості у формуванні національної стратегії освітнього розвитку. У даному контексті великого значення набувають аналіз і систематизація цілей інтернаціоналізації вищої освіти розвинених країн світу, що дозволить здійснити корекцію таких цілей в межах національної освіти, привести їх у відповідність з кращими світовими зразками.

Аналіз актуальних досліджень. Процес інтернаціоналізації освіти набуває активного розвитку наприкінці ХХ та початку ХХІ ст., що обумовлено інтенсифікацією інтеграційних процесів у всьому світі. Актуальність даної проблеми викликала науковий інтерес у зарубіжних дослідників і стала предметом їх вивчення. Питання інтернаціоналізації освіти висвітлювались в численних працях зарубіжних дослідників. Так, в працях Б. Дж. Еллінґбо, С. Б. Клесека, Р. Лемберта, Д. Торсбі, М. Херері здійснено аналіз сутнісних характеристик феномену інтернаціоналізації освіти, у наукових працях Дж. Местенхаузер, Дж. Найт розкрито цілі та провідні завдання, визначальні характеристики та специфічні особливості інтернаціоналізації освіти. В творах українських компаративістів І. М. Богданової, О. І. Локшиної, Ю. Мілова, Р. Пахоцінського, Л. П. Пуховської, А. А. Сбруєвої, О. В. Сухомлинської здійснено подальший аналіз та систематизацію зазначеного явища, проте конкретизація єдиних стратегічних цілей інтернаціоналізації вищої освіти в межах євроінтеграційних процесів залишається за межами цих досліджень і потребує додаткового розгляду.

Метою статті – аналіз специфічних характеристик інтернаціоналізації освіти в межах європейського і світового освітнього простору та конкретизація її єдиних стратегічних цілей. Для реалізації обраної мети було визначено такі завдання: проаналізувати сутнісні характеристики

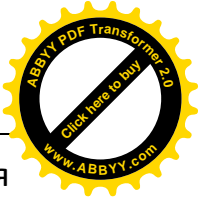
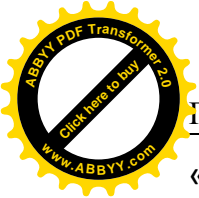
феномену інтернаціоналізації освіти; систематизувати цілі та основні завдання інтернаціоналізації; конкретизувати єдині стратегічні цілі інтернаціоналізації освіти та визначити можливості їх врахування в формуванні української національної освітньої стратегії.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ ст. активізується процес встановлення відносин між країнами Європи в освітній галузі, відбувається переосмислення підходів щодо здійснення міжнародної освітньої діяльності. З одного боку, інтернаціоналізацію розглядають як міжнародну діяльність, яка складається з академічної мобільності викладачів і студентів; міжнародного співробітництва, спільних проектів, нових міжнародних програм і наукових досліджень; включення міжнародного або глобального виміру в навчальні плани, навчальний процес. З іншого – як нові можливості країн у здобутті освіти, в першу чергу – у контексті підписання нових типів договорів щодо надання освіти через франшизи, програми-близнюки тощо. Такі різні підходи до розуміння сутності поняття «інтернаціоналізація» свідчать про те, що кожна країна має своє бачення та застосування цього феномена, яке знаходить своє відображення в освітній політиці та практиці.

Проведений теоретичний аналіз (Б. Дж. Еллінгбо, С. Б. Клесек, Р. Лемберт, Дж. Местенхаузер, Дж. Найт, Д. Торсбі, М. Херері) показав, що найбільш вживаним і поширеним є розуміння інтернаціоналізації вищої освіти як процесу інтеграції міжнародного виміру у викладання, навчання, науково-дослідну роботу, соціальні послуги, запровадження міжнародного виміру в навчальні програми, набуття міжнародної перспективи навчальним закладом і формування глобального та компаративного мислення.

Наголосимо, на наш погляд, найповніше та цілісне розкриття поняття «інтернаціоналізація вищої освіти» надається американським дослідником міжнародної освіти Дж. Местенхаузером. На його думку, розгляд поняття «інтернаціоналізація вищої освіти» включає такі аспекти: (1) групи, що задіяні у процесі; (2) рівні розвитку процесу; (3) предмети, що складають ядро змісту міжнародної освіти; (4) шляхи набуття та використання знань; (5) структура і цілі процесу; (6) перспективи розвитку інтернаціоналізації вищої освіти; (7) залежність процесу інтернаціоналізації вищої освіти від змін у міжнародних відносинах; (8) географічний вимір міжнародної освіти; (9) взаємозв'язок розвитку процесу інтернаціоналізації вищої освіти та соціальних освітніх реформ [5, 3].

Проте українська дослідниця А. А. Сбруєва доповнює розгляд поняття

«інтернаціоналізація вищої освіти» ще двома аспектами: інтернаціоналізація оцінки якості знань та вплив розвитку нових інформаційних технологій. Дослідниця наголошує, що в умовах диверсифікації вищої освіти проблема контролю якості міжнародної освіти стоїть дуже гостро [2].

Отже, аналіз теоретичних підходів до визначення сутності поняття «інтернаціоналізація вищої освіти» дає підстави зазначити, що це явище є об'єктивним та багатовимірним процесом, в якому відбувається взаємодія та взаємовплив національних систем вищої освіти на засадах міжнародних цілей, принципів і норм, що відповідають потребам світового співтовариства і сприяють формуванню певних умов для забезпечення високої якості освіти.

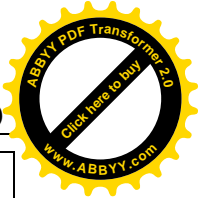
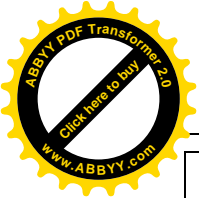
Процес інтернаціоналізації освіти доцільно розглядати у контексті системного підходу, який передбачає виділення взаємопов'язаних елементів. Визначення стратегічних орієнтирів інтернаціоналізації вищої освіти потребує детального аналізу цілей цього феномена.

На думку дослідниці Дж. Найт, інтернаціоналізація вищої освіти складається з політичних, економічних, академічних, культурних та соціальних цілей (див. табл. 1).

Таблиця 1

Специфіка цілей і завдань інтернаціоналізації вищої освіти

Цілі інтернаціоналізації	Завдання інтернаціоналізації
Політичні цілі	1) проголошення національної безпеки і миру між націями; 2) територіальне розташування держави та її роль як нації у світі; 3) визначення національної та регіональної ідентичності країни.
Економічні цілі	1) посилення економічної, наукової і технологічної конкурентоспроможності; 2) отримання прибутку від надання освітніх послуг.
Академічні цілі	1) досягнення міжнародних академічних стандартів у викладанні і науковій діяльності; 2) відповідність дослідницької роботи міжнародним і національним проблемам; 3) впровадження міжнародного виміру в викладання і дослідницьку роботу; 4) впровадження міжнародного компонента у навчальні плани і програми вищих навчальних закладів; 5) підготовка випускників, здатних працювати у мінливих умовах міжнародного ринку праці.

Культурні та соціальні цілі	<ol style="list-style-type: none">1) збереження та проголошення національної культури та ідентичності;2) визнання і підтримка культурного та етнічного різноманіття;3) поліпшення міжкультурних відносин та взаєморозуміння між країнами;4) розвиток громадянськості;5) сприяння особистісному, соціальному, професійному розвитку.
-----------------------------	---

Як показано у таблиці 1, інтернаціоналізація вищої освіти спрямована на розв'язання таких цілей:

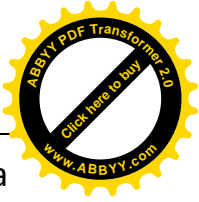
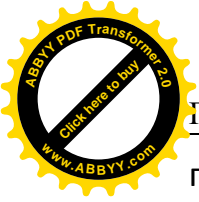
- політичних (засіб реалізації зовнішньої політики конкретної держави);
- економічних (засіб підвищення конкурентоспроможності навчальних закладів);
- академічних (засіб підвищення якості освіти та застосування інноваційних технологій у викладання і навчання);
- культурних та соціальних (засіб сприйняття культурних й етнічних традицій різних народів) [3, 17–21].

Надамо більш детальну характеристику зазначеним цілям. Політичні пов'язані з територіальним положення держави та її роллю як нації у світі. Дж. Найт вважає, що «історично міжнародна освіта є важливим інструментом зовнішньої політики, що базується на повазі до національної безпеки і миру між націями. Вона залишається нагальною проблемою сьогодення» [3].

Отже, політичні цілі визначають зовнішню політику кожної держави залежно від її ролі у світі, сприяють встановленню міжнародних відносин з державами у різних сферах, насамперед, в освітній сфері. Таким чином, відбувається створення єдиного освітнього простору, який ґрунтується на спільних політичних цілях й інтересах кожної держави.

Економічні цілі обумовлюють розуміння інтернаціоналізації вищої освіти як внеску у підготовку висококваліфікованих людських ресурсів, що є необхідним для конкурентоспроможності кожної нації. З цієї точки зору іноземні студенти є об'єктом у наданні освітніх послуг.

Дж. Найт зазначає, що ринкова орієнтація превалює на інституційному ринку, експорт освітнього продукту на міжнародному ринку є великим внеском у міжнародний вимір викладання, наукові дослідження, надання послуг. Цілком очевидним є той факт, що існує

прямий вигідний зв'язок між міжнародною ринковою орієнтацією та інтернаціоналізацією первинних функцій університету або коледжу [3].

Отже, економічні цілі є довготривалими та пов'язаними з ринковою орієнтацією та експортом освітнього продукту на міжнародному ринку. Вони обумовлюють підвищення наукової та технологічної конкурентоспроможності кожної країни.

Академічні цілі своїми коріння походять до створення перших середньовічних університетів і асоціюються з мобільністю студентів та впровадженням міжнародного виміру у навчання. Отже, вони спрямовані на розробку міжнародних академічних стандартів у викладанні та дослідженні. Покращення якості освіти пов'язують з упровадженням міжнародного виміру у викладання й навчання, з науково-дослідницькими проектами, з міжнародним обміном студентів, професорсько-викладацьким складом, залученням кращих викладачів та наукових співробітників, з міжнародним визнанням вищого навчального закладу на освітньому ринку.

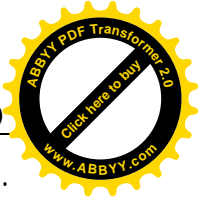
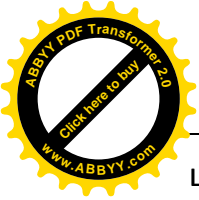
Процес інтернаціоналізації освіти активно сприяє впровадженню міжнародного виміру у навчальні плани й програми вищих навчальних закладів, підготовки студентів до мінливих умов міжнародного ринку. Отже, академічні цілі спрямовані на досягнення міжнародних стандартів у викладанні й дослідженні з метою надання якісної освіти випускникам навчальних закладів.

Культурні та соціальні цілі концентруються на важливості розуміння ролі культури та мови кожної країни. Визнання культурного різноманіття у країнах і між країнами є вагомим розумінням інтернаціоналізації національних освітніх систем. Інтернаціоналізацію вважають засобом збереження культурного різноманіття у противагу глобалізаційним процесам в багатьох країнах.

Проте нагальною проблемою сьогодення є підготовки випускників, які мають знання, уміння, навички, що ґрунтуються на міжкультурних зв'язках і спілкуванні, які здатні брати участь у міжнародних освітніх програмах та проектах.

Наголосимо, що культурні та соціальні цілі дозволяють зберегти національну культуру та ідентичність країни у контексті інтернаціоналізації освіти, а також сприяють підвищенню взаєморозуміння та спілкування між різними націями.

Проте дослідник Дж. Местенхаузер свідомо формулює тільки політичні

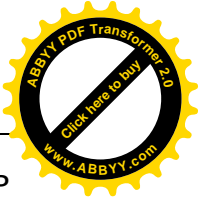

цілі інтернаціоналізації вищої освіти і надає їм більш глибоку характеристику. Він вважає, що політичними цілями інтернаціоналізації вищої освіти є «розвиток дружніх стосунків між народами, сприяння розвитку демократії та ринкової економіки, розвиток конкурентоспроможності вищої освіти, розвиток глобального співробітництва, захист та розвиток прав людини, місіонерська діяльність за кордоном, керівництво та опікунство іноземними студентами, передача знань та технологій, сприяння інтеркультурній комунікації, захист національних інтересів» [5, 7].

Зазначимо, що дослідниця Дж. Найт виділяє національний та інституційний рівні у формуванні цілей інтернаціоналізації вищої освіти. На національному рівні інтернаціоналізація вищої освіти є ключовим елементом національної стратегії для досягнення цілей і пріоритетів країни на внутрішній і міжнародній арені; частиною освітньої політики, що наголошує на міжнародному й міжкультурному вимірі (наприклад, освіта, наука та технології, торгівля, зовнішня політика); відповіддю – на нові можливості щодо міжнародного постачання освіти, мобільності, співробітництва між вищими навчальними закладами; частиною програм, що фінансуються, і залучають навчальні заклади й студентів до міжнародної діяльності (мобільність, науково-дослідні проекти) [4, 9–14].

На інституційному рівні інтернаціоналізація представлена діяльністю (навчанням за кордоном, навчальним планом, академічними програмами, науково-дослідними проектами, інформаційними мережами, студентськими містечками); результатами (міжнародні угоди, партнерські проекти, компетенції студентів); мотивацією (академічні стандарти, культурне різноманіття, прибутки від освітніх послуг, розвиток студентів і викладацького складу); процесом (інтеграція міжнародного виміру в викладання, навчання, послуги); діяльністю в студентському містечку (створенням культурного клімату, проголошення і підтримка міжнародних традицій); «за кордоном» (постачання освіти в інші країни через дистанційне навчання, он-лайн навчання, різні адміністративні угоди – франшизи, програми-близнюки тощо) [4]. Так, наприклад, для Великобританії пріоритетними цілями є забезпечення якості перебування іноземних студентів в країні (інституційний рівень) та встановлення стійких довготривалих стратегічних партнерств і альянсів між навчальними закладами як своєї країни, так і зарубіжних (національний рівень).

Зазначимо, що виділені цілі інтернаціоналізації освіти (політичні,

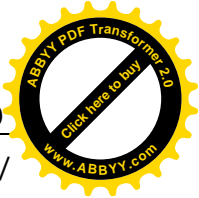
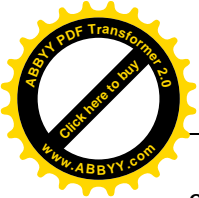
економічні, академічні, культурні та соціальні) в цілому сприяють встановленню міжкультурних зв'язків між різними країнами для забезпечення національної безпеки та миру; підвищенню конкурентоспроможності в освітній сфері, впровадженню міжнародного виміру у викладання, навчання й дослідницьку роботу; наданню якісних освітніх послуг, професійному самовизначенню. Реалізація окреслених цілей спрямована на створення єдиного європейського і світового освітнього простору на спільних засадах з метою формування конкурентоспроможної особистості, яка буде мати глобальну культурну свідомість і компетентність. Тому завданнями інтернаціоналізації вищої освіти, які відіграють важливу роль у формуванні єдиної освітньої стратегії, є збереження та проголошення національної культури та ідентичності; досягнення міжнародних академічних стандартів у викладанні, навчанні й науковій діяльності; впровадження міжнародного компоненту в навчальні плани та програми вищих навчальних закладів; підготовка випускників, здатних працювати у мінливих умовах сучасного міжнародного ринку праці.

Висновки. На сучасному етапі суспільного розвитку глобалізаційні процеси актуалізували проблему розробки та оновлення стратегічних цілей вітчизняної освітньої політики. Так, євроінтеграційні процеси прискорили зміни в цілепокладанні вищої освіти, суттєво модернізували зміст, методи, форми навчання та виховання, наповнили їх інтернаціональним забарвленням. Нова українська інтернаціональна освітня стратегія спрямована на формування відповідних світоглядних позицій, розуміння українського розвитку у контексті світових цивілізаційних процесів, відпрацювання навичок спілкування зі світом, людьми з інших країн, переймання їхнього досвіду і досягнень [1].

Екстраполяція окреслених цілей нової освітньої стратегії в процесуальний контекст, його відповідність кращим міжнародним зразкам є завданнями наших подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга національної освіти України / [за ред. В. Г. Кременя] / Акад. пед. наук України. – К., 2009.
2. Сбруєва А. А. Інтернаціоналізація вищої освіти: сутність поняття та системні зміни парадигми / А. А. Сбруєва // Педагогічні науки. – Суми : СумДПУ, 2001. – С. 157–167.
3. Knight J. Internationalisation of Higher Education / J. Knight // Quality and Internationalisation in Higher Education. – OECD, Paris, 1999. – P. 13–28.
4. Knight J. Readings EOTU Project at UIUC – 2003 Internationalization: Developing An Institutional Self-Portrait Readings for EOTU Project-November 2003. – P. 20.

5. Mestenhauser J. A. International Education on the Verge / J. A. Mestenhauser // Search of a New Paradigm. International Educator. – 1998. – Volume VII. – № 2–3, Spring. – 20 p.

РЕЗЮМЕ

Ж. Ю. Чернякова. Цели интернационализации высшего образования в контексте евроинтеграционных процессов.

В статье рассматривается понятие «интернационализации высшего образования», предоставляется его характеристика; анализируются главные цели и задачи интернационализации высшего образования; определяются специфические особенности и возможности внедрения в содержание национального высшего образования.

Ключевые слова: интернационализация высшего образования, цели и задачи интернационализации высшего образования, интеграционные процессы.

SUMMARY

Zh. Chernyakova. The Aims of Internationalization of Higher Education in the context of eurointegration processes.

The article touches upon the notion of «internationalization of higher education» and describes its characteristic. The main aims and tasks of internationalization of higher education are defined in the article. Their specific peculiarities and opportunities of implementation in the contents of national higher education are analyzed by the author.

Key words: internationalization of higher education, aims and tasks of internationalization of higher education, integration processes.